

ע"פ 5124/23 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 5124/23

לפני:

כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופטת י' וילנר

המערער:

פלוני

נגד

המשיבה:

מדינת ישראל

ערעור על גזר-דינו של בית משפט לנוער בבית
המשפט המחוזי בבאר שבע (השופט י' עדן) בת"פ
46191-11-21 מיום 23.5.2023

תאריך הישיבה:

י"ב בתשרי התשפ"ד (27.09.2023)

בשם המערער:

עו"ד נסאר מוסטפא ; עו"ד סלאמה אלווקילי

בשם המשיבה:

עו"ד יצחק פרידמן
מר סמיח חדאד לשפה הערבית

מתורגמן מטעם בית המשפט:

פסק-דין

השופטת י' וילנר:

1. ערעור על גזר-דינו של בית משפט לנוער בבית המשפט המחוזי בבאר שבע (השופט י' עדן) בת"פ 46191-11-21 מיום 23.5.2023, שבגדרו נגזרו על המערער 22 חודשי מאסר בפועל (בניכוי ימי מעצרו) ומאסר על-תנאי לתקופה של 9 חודשים.

רקע וכתב אישום מתוקן

2. המערער, יליד 2004, הורשע ביום 27.11.2022, על פי הודאתו בכתב האישום המתוקן במסגרת הסדר טיעון (להלן: הסדר הטיעון), בעבירות של ידוי או ירי של אבן או חפץ אחד לעבר כלי תחבורה לפי סעיף 332א(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 והתפרעות לפי סעיף 152 לחוק העונשין. לפי כתב האישום המתוקן, בלילה שבין ה-10.5.2021 לבין ה-11.5.2021, שעה שהתנהל מבצע "שומר החומות", המערער, שבאותה העת היה בן 17, השתתף במהומות והפרות סדר, אשר כללו חסימות צירי תחבורה, ידוי אבנים, הבערת צמיגים והצתת רכבים. במסגרת אירועים אלו, אשר בוצעו ממניע אידאולוגי-לאומני, ידו המערער ואחרים אבנים אל עבר כביש 6 ואל עבר כלי הרכב שנסעו בו. כלי הרכב נאלצו להימלט מהמקום תוך נסיעה נגד כיוון התנועה, וחלקם אף נפגעו מיידוי האבנים. כן, יצוין, כי טרם הגעת המערער לזירה, ובמסגרת האירועים הנ"ל, נאלצה נהגת אשר נלכדה ברכבה בשל ידוי האבנים להיחלץ מכלי רכבה, ולאחר מכן - הוצת רכבה ונשרף כליל. המעשים האמורים, בוצעו למען מטרה משותפת של העלאת פחד או בהלה בציבור, והיה בהם כדי סיכון ממשי לפגיעה חמורה בגופו של אדם ובביטחון הציבור.

גזר הדין של בית המשפט המחוזי

3. בית המשפט המחוזי קבע כי המערער פגע במעשיו באופן חמור ביותר בערכים המוגנים של שלטון החוק, הסדר הציבורי, הביטחון הציבורי והאישי, כבוד האדם ושלמות הגוף. בית המשפט המחוזי עמד על חומרת עבירת ידוי אבנים לעבר כלי תחבורה ועל מדיניות הענישה הנוהגת בעבירות התפרעות בהקשר המוני, שלפיה יש לבכר את שיקולי ההרתעה והגמול לשם ריסון פעילויות "העלולות לסחוף המון רב ולצאת מגדר שליטה". עוד הביא בית המשפט המחוזי בחשבון את התקופה שבה בוצעו העבירות, במהלך מבצע "שומר החומות", אשר מהווה נסיבה לחומרה. לבסוף, שקל בית המשפט המחוזי את היותו של המערער קטין עת ביצוע העבירה, וקבע כי לנוכח חומרת העבירות "אין בהיות מבצען קטין, כדי לאיין את שיקולי הענישה האחרים". עוד מצא בית המשפט כי הענישה המוטלת על מבוגרים שביצעו עבירות דומות אך בנסיבות מקלות יותר, חמורה יותר מהעונש המקסימלי שנקבע בהסדר הטיעון, שהועמד על 22 חודשי מאסר בפועל בלבד; וכי קיים במקרה דנן קושי במתן משקל משמעותי לשיקולי השיקום. זאת, בהתבסס על תסקירים שהגיש שירות המבחן בעניינו של המערער (להלן: תסקירי שירות המבחן), שמהם עולות המסקנות הבאות: קבלת האחריות על-ידי המערער הייתה חלקית בלבד; לא התקיים "הליך שיקומי של ממש" בעניינו; וגורם הסיכון העיקרי שבגינו הופנה המערער לשירות המבחן - לא קיבל מענה.

לנוכח חומרת הנסיבות עליה הצביע בית המשפט המחוזי, ולצד העונש המקסימלי שהועמד בהסדר הטיעון, גזר בית המשפט על המערער את העונשים המפורטים לעיל.

תמצית טענות הצדדים בערעור

4. לטענת המערער, בית המשפט המחוזי החמיר עמו יתר על המידה. לטענתו, בית המשפט המחוזי לא העניק משקל מספק לשיקולי השיקום הרלוונטיים בעניינם של קטינים, תוך עמידה על ה"הבדל המהותי" הקיים בסוגיה זו בין קטינים לבין בגירים; כי העונש שהוטל על-ידי בית המשפט המחוזי חורג ממדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים; וכי היה על בית המשפט לאמץ את המלצת שירות המבחן שלפיה על העונש לכלול אך מאסר על-תנאי, שירות לתועלת לציבור וקנס.

5. מנגד, המשיבה סומכת את ידיה על גזר-דינו של בית המשפט המחוזי וטוענת כי העונש שנגזר ראוי לנוכח נסיבות ביצוע העבירות, עליהן נמנות, בין היתר, חומרת העבירות, ביצוען בהקשר המוני, ופרק הזמן שבו בוצעו; ועל רקע תסקירי שירות המבחן שלפיהן תודעת האחריות של המערער ביחס למעשים הייתה חלקית וגורם הסיכון העיקרי שבשלו הופנה המערער לשירות המבחן לא טופל. עוד טוענת המשיבה, כי הפסיקה המצוטטת על-ידי המערער אינה עולה בקנה אחד עם הנסיבות המתקיימות בענייננו.

דיון והכרעה

6. דין הערעור להידחות, וכך אמליץ לחברי להורות.

7. כלל ידוע הוא כי ערכאת הערעור תיטה שלא להתערב בגזר-דין שניתן על-ידי הערכאה הדיונית, למעט במקרים חריגים שבהם נפלה טעות מהותית בגזר הדין או כאשר ניכרת חריגה קיצונית ממדיניות הענישה הראויה או הנוהגת בנסיבות דומות (ראו, מני רבים: ע"פ 3591/17 רז נ' מדינת ישראל, פס' 9 (10.4.2018); ע"פ 5932/21 קורובקוב נ' מדינת ישראל, פס' 10 (13.7.2022); ע"פ 5806/22 מדינת ישראל נ' גריפאת, פס' 8 (20.11.2022)). הכלל האמור מקבל משנה תוקף, עת עסקינן בגזר-דין אשר אינו חורג מהמוסכם בהסדר הטיעון, כבענייננו, ואשר לשם התערבות בו נדרשות נסיבות מיוחדות אף ביתר שאת (ראו, למשל: ע"פ 512/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 5 (4.12.2013); ע"פ 5953/13 מדינת ישראל נ' אהרון, פס' 18 (6.7.2014)). כאמור, לא שוכנעתי כי המקרה שלפנינו נכלל בגדר אותם מקרים חריגים המצדיקים את התערבות ערכאת הערעור, ואבאר.

8. המעשים המיוחסים למערער חמורים - המערער נטל חלק פעיל בהתפרעות המונית שכללה ידיו אבנים והצתת רכבים, וזאת, תוך יצירת סיכון ממשי לביטחון הציבור ולשלמות הגוף. התנהגות מעין זו, מבטאת זלזול בחיי אדם ובשלטון החוק. בהתאם, לא פעם עמד בית משפט זה על אמת המידה המחמירה שבה יש לנקוט ביחס לעבירות של ידיו אבנים והתפרעות, בייחוד כשאלו נעשות על רקע לאומני ותוך הצטרפות לאירועים המוניים, כבמקרנו (ראו, מני רבים: ע"פ 10423/07 מדינת ישראל נ' סיטרין, פס' 11 (11.6.2008); ע"פ 258/17 סלאח נ' מדינת ישראל, פס' 17 (10.8.2017); ע"פ 4585/22 מדינת ישראל נ' ערדאת, פס' 14 (25.7.2022); ע"פ 292/22 מדינת ישראל נ' חליל, פס' 11 (29.5.2022)). לא בכדי, אפוא, נקבע כי בנסיבות הנ"ל "יש לנקוט במדיניות ענישה אשר תרתיע ותרסן התפרעויות העלולות לסחוף המון רב ולצאת מגדר שליטה" (ע"פ 901/22 מדינת ישראל נ' אסווד, פס' 8 (24.2.2022)); וכי התנהגויות אלו "צריכות לזכות בתגובה עונשית קשה וכואבת, ויהיה מוצאם של המתפרעים אשר יהיה. כך נוהגת מדינת חוק. כך זכאים לצפות כל הבאים בשעריו של בית המשפט" (ראו: ע"פ 2285/05 מדינת ישראל נ' חמד, פס' 7 (5.12.2005)). לא זו אף זו - התקופה הטעונה שבה בוצעו המעשים, עת הייתה המדינה נתונה תחת מתקפה של אלפי רקטות אל עבר האוכלוסייה האזרחית, לצד גאייתם של התפרעויות אלימות והפרעות סדר, מהווה נסיבה נוספת אותה יש לשקול לחומרה (לעניין זה ראו: עניין אסווד, פס' 10).

9. המערער טוען עוד כי היה על בית המשפט המחוזי לתת דגש משמעותי יותר לשיקולי השיקום. ואכן, יש ליתן לשיקולים אלו משקל, בייחוד בעניינם של קטינים; ואולם, שיקולים אלה אינם חזות הכל, כפי שהיטיב לתאר השופט מ' מזוז:

"יש לזכור, כי גם כשבענישת קטינים "רגילה" עסקינן, ושיקול השיקום מקבל על פי רוב את הבכורה, אין שיקול זה ניצב לבדו; וידועה בהקשר זה האמרה כי "קטינות אינה מקנה חסינות" מפני ענישה הולמת, לרבות בדרך של עונשי מאסר לריצוי בפועל (ראו למשל בע"פ 49/09, בפסקה 12). ואכן, לא אחת מוצא בית המשפט כי בנסיבות מסוימות נכון לתת משקל יתר לשיקולי גמול והרתעה גם אם קיים אופק שיקומי מסוים. לעתים גם השיקול השיקומי אינו רלוונטי בנסיבות המקרה (או למצער הוא בעל משקל נמוך מאוד), וזאת כאשר ההיתכנות לשיקומו של העבריין הקטין היא נמוכה. במצב זה באים לידי ביטוי שיקולי הענישה האחרים ביתר שאת" (ע"פ 7416/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 15 (22.5.2016)).

בענייננו, בצדק קבע בית המשפט המחוזי כי אין להעניק משקל משמעותי לשיקולי השיקום, וזאת לנוכח חומרת העבירות ותסקירי שירות המבחן שמהם עולה ספק ביחס לפוטנציאל שיקומו של המערער.

10. המערער מוסיף וטוען, כאמור, כי היה על בית המשפט לאמץ את המלצת שירות המבחן להטלת עונשים של מאסר על-תנאי, שירות לתועלת הציבור וקנס. ואולם, כידוע, תסקיר שירות המבחן משמש כידו הארוכה של בית המשפט, וזאת לשם בירור מסוכנותו של הנאשם וסיכויי שיקומו, לאור נסיבותיו האישיות, עברו, ויתר הנתונים הרלוונטיים. לצד החשיבות הרבה הנודעת להערכה זו, ברי כי היא אינה מחייבת את בית המשפט, אשר מערך שיקוליו בעת גזירת העונש אינו זהה בהכרח לשיקולים העומדים בפני שירות המבחן (ראו, מני רבים: ע"פ 3472/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 17-13 (3.9.2012); רע"פ 1756/16 ימיני נ' מדינת ישראל, פס' 11 (16.3.2016); ע"פ 2745/18 אבו שארב נ' מדינת ישראל, פס' 8 (9.4.2018)).

11. אשר לטענת המערער כי בית המשפט המחוזי חרג ממדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים, אציין כי לא שוכנעתי כי העונש שנגזר על המערער סוטה מהמדיניות הנוהגת והראויה, ובייחוד על רקע הנסיבות המפורטות לעיל.

12. לנוכח כל האמור לעיל, לא מצאתי להתערב בגזר-דינו של בית המשפט המחוזי. לפיכך, אציע לחבריי לדחות את הערעור ולהותיר את גזר הדין על כנו.

שׁוֹפֵט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

שופט

השופט ד' מינץ:

אני מסכים.

שופט

הוחלט לדחות את הערעור כאמור בפסק דינה של השופטת י' וילנר.

ניתן היום, ט"ז בחשון התשפ"ד (31.10.2023).

שופטת

שופט

שופט
